№ 287 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 26 **1901** ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 26 № 287

ՔՍԱՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak». Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ. Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

(30-Դ ՏԱՐԻ)

ԱՌԱՋԻԿԱՅ **1902** ԹՒԱԿԱՆԻՆ

«ՄՇԱԿԸ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԵԼՈՒ Է ՆՈՐ ՊՐՈԳՐԱՄՈՎ ԵՒ ՆՈՐ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ

ամեն օր, բացի տօներին յաջորդող օրերից։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն եւ մէկ եւ տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն եւ ութ ամսվանը՝ 8 ր., եօթ ամսվանը՝ 7 ր., վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր. երկու ամսվանը՝ 2 ր. եւ մի ամսվանը՝ 1 րուբլի։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 7 դոլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի։

«Մշակին» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բազարնայա եւ Բարօնսկայա փողոցների անկիւն), իսկ ԲԱԳՒՈՒՄ—Ն. Դաւթեանի մօտ։

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար եւ առհասարակ նամակներ եւ ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետեւեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւնները ընդունվում են բոլոր լեզուներով։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջադիմութեան շէմքում.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Միջոցը սուր է. Նամակ Պետերբուրգից. Նամակ Նոր-Բայազէտից. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Մի թիւրքի ցանկութիւնները։

ԱՌԱՋԱԴԻՄՈՒԹԵԱՆ ՇԷՄՔՈՒՄ

Առաջիկայ տարում մենք յաճախ պէտք է կանգ առնենք Երեւանեան նահանգի արդիւնաբերութեան վրա։ Երկաթուղին, որ կապեց Երեւանը անդրկովկասեան երկաթուղու եւ նրա միջոցով եւրոպական Ռուսաստանի եւ միացած Եւրոպայի հետ, հանդէս է բերում մի շարք գործնական խնդիրներ, որոնք կարօտ են լուրջ մշակութեան եւ աջող լուծման, որպէս զի նրանք կարողանան ծառայել Արաքսի աւազանի շրջանում գտնվող երկրին։

Երեւան քաղաքը, որ կազմում է նահանգի կենտրոնը եւ պարունակում է իր մէջ նահանգի գլխաւոր վարչական գործողներին եւ ինտելիգենտ անձերի մի որոշ թիւ, պարտաւոր է առանձին հոգս տանել, որ հերթական դարձած կարիքները եւ պահանջները գտնեն շուտափոյթ եւ կանոնաւոր բաւարարութիւն։ Երեւանում գտնվող գիւղատնտեսական ընկերութիւնը պէտք է սկսէ վերջապէս ցոյց տալ կենդանի նշոյլներ եւ տեղական գիւղատնտեսներին միատեղ խմբելով ձեռնարկէ գործնական մի շարք ծրագիրների իրագործութեան։ Երեւանեան նահանգը կարող է եւ պէտք է աշխատէ պատկառելի տեղ բռնել մեր երկրի ընդհանուր արդիւնագործութեան մէջ եւ իբրեւ այդպիսին՝ նա պէտք է որոշ տեղ գրաւէ մեծ փաճառանոցում։

Երեւանեան նահանգի լեռնային-հանքային հարստութիւնը մինչեւ այժմ շատ քիչ մշակութեան եւ հոգատարութեան առարկայ է եղել։ Գտնված հանքերը մինչեւ այժմ մնացել են անգործադիր, որովհետեւ ուղիներ չը կային արտահանելու համար, ուժեղ ձեռնարկողներ չը կային համարձակ ծրագիրներ իրագործելու համար, էժան վառելիք չը կար գործարանական գործունէութեան համար։ Այդ բոլորը այժմ իրագործվում է եւ կարող է իրագործվել։

Մինչեւ այժմ Երեւանեան նահանգի բնակիչը շատ քիչ էր մասնակցում մեծ ձեռնարկութիւնների մէջ։ Մեր արդիւնագործների եւ խոշոր առեւտրականների շարքերում շատ քիչ կը գտնէք երեւանցիների, որոնք երկարամեայ եւ լաւ կազմակերպված գործեր վարած լինեն։ Նրանք միայն նոր-նոր սկսում են հանդէս գալ Բագւում, Թիֆլիսում, Մօսկվայում եւ ուրիշ կենտրոններում։

Այժմ ժամանակ է, որ երեւանցին թօթափէ իրանից դարեւոր թմրութիւնը եւ սկսէ գործել իր ուղեղով եւ ձեռքերով՝ զարգացնելով իր բնական ընդունակութիւնները երկրի օգտին եւ բարօրութեան։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

«Рус. Мысль» ամսագրի վերջին, դեկտեմբերի համարում տպված է մեր ընթերցող հասարակութեան յայտնի երիտասարդ գրող Իւրի Վեսելօվսկու մի նոր, ընդարձակ յօդուածը, որի վերնագիրն է «Հայոց բանաստեղծութիւնը XIX դարում եւ նրա ծագումը»։ Այստեղ էլ, ինչպէս եւ իր ուրիշ գրուածքներում, երիտասարդ հայագէտը ցոյց է տալիս, որ ծանօթ է մեր գրականութեան։ Խօսելով հայ բանաստեղծութեան մասին, պ. Վեսելօվսկին ասում է, որ հայերը վաղուց, իրանց պատմական կեանքի ընթացքում, ծաղկեցրել են բանաստեղծութիւնը։ Անցեալի այդ տեսութեան մէջ կան ճիշդ դիտողութիւններ, բայց կան եւ այնպիսիները, որոնք որքան էլ հաճելի լինեն ազգասիրութեան տեսակէտից, տարաբաղդաբար, շատ էլ մօտիկ չեն ճշմարտութեան։ Այսպէս, նա ասում է, որ Մովսէս Խորենացու պատմութիւնից կարելի է եզրակացնել, որ հայերը, հեթանոսութեան ժամանակ, երգում էին ոչ միայն իրանց հերոսներին, այլ եւ փառաբանում էին կեանքի հաճոյքները, սէրը, ուրախ քէֆերը, պայծառ գինին։ Ահա հէնց այս տեսակ երգերի պակասութիւնն է, որ մենք տեսնում ենք մեր անցեալի գրական յիշատակարանների մէջ։ Եւ սակայն պ. Վեսելօվսկու այս վկայութիւնը կարող է օտար ընթերցողին մոլորեցնել մեր ազգի վերաբերմամբ։ Շատ ախորժելի կը լինէր, եթէ մենք լինէինք բանաստեղծական ազգ. բայց բանաստեղծութիւնը մեր ամբողջ գրականութեան մէջ մինչեւ XIX դարը այնքան չնչին բան է կազմում, որ չը գիտենք արժէ՞ յիշատակել նրան թէ ոչ։ (Մենք այստեղ չենք խօսում հոգեւոր բանաստեղծութիւնների մասին, ինչպէս նաեւ ժողովրդական մի քանի երգերի եւ երգիչների մասին)։

Այս եւ մի քանի ուրիշ այսպիսի պակասութիւնները պ. Վեսելօվսկու յօդուածի մէջ մենք համարում ենք երկրորդական։ Գալով XIX դարին, յօդուածագիրը խօսում է հ. Ալիշանի, Պէշիկթաշլեանի, Դուրեանի, Գամառ-Քաթիպայի, Սմբատ Շահ-Ազիզի եւ մեր նորագոյն մի քանի բանաստեղծների մասին, բերում է ռուսերէն լեզուով գեղեցիկ կերպով թարգմանված կտորներ նրանց բանաստեղծութիւններից։ Հայ բանաստեղծների բնորոշման մէջ էլ պ. Վեսելօվսկին տեղ տեղ մեղանչում է ճշմարտութեան դէմ։ Այսպէս, նա ասում է թէ Պէշիկթաշլեանի հայրենասիրական երգերի մէջ համարեա ոչ մի տեղ չէ նկատվում ռազմական բնաւորութիւն. մինչդեռ Պէշիկթաշլեանի մի քանի ոտանաւորները (որոնց մէջ եւ «Դու զով խնդրես») պատերազմ, հերոսութիւն են երգում։ Բայց, կրկնում ենք, այս մանր-մունր պակասութիւնները չեն վնասում յօդուածի ընդհանուր արժանաւորութեան։ Արժանաւորութիւն է եւ այն, որ պ. Վեսելօվսկին այս անգամ չէ դիմել կամ շատ քիչ է դիմել ջատագովական, ներբողական միջոցին։ Նա ասում է.

Այս տողերը գրողին չէր ղեկավարում ցանկութիւնը, ինչպէս էլ լինի, փառաբանել այդ բանաստեղծութիւնը, հաչակել նրան ստեղծագործութեան գոհար... Նա կամենում էր միայն ցոյց տալ, որ այդ բանաստեղծութիւնը, այնու ամենայնիւ, արժանի է ուշադրութեան, կարող է անպայման հետաքրքրական լինել մեր հասարակութեան եւ գրական գործիչների համար։ Մօտիկ հարեւան լինելով հայերին, մենք չենք կարող բոլորովին անտարբեր վերաբերվել նրանց մտաւոր կեանքին եւ գեղարուեստական ստեղծագործութեան։ Ռուսահայերի եւ թիւրքահայերի բանաստեղծութիւնը դեռ չափազանց ջահիլ է եւ խօսք անգամ չէ կարող լինել նրան՝ արեւմտեան-եւրօպական ազգերի բանաստեղծութեան հետ համեմատելու մասին։ Ամենից առաջ նրան պէտք է վերցնել նրան ստեղծող ժողովրդի ներկայ դրութեան հետ սերտ կապված։ Այն ժամանակ շատ բան մեզ կը թւայ բոլորովին հասկանալի եւ բնական։

Սա մի շատ ճիշտ հայեացք է։ Հէնց այսպիսի սկզբունքներով ղեկավարվելով, պ. Վեսելօվսկի ծառայութիւն մատուցած կը լինի ոչ միայն ռուս հասարակութեան, այլ եւ հայ գրողներին։ Մի գլուխ փառաբանելուց այնքան օգուտ չը կայ, որքան իսկական չափն ու արժանիքը ցոյց տալուց։ Ցանկանում ենք պ. Վեսելօվսկուն կատարեալ աջողութիւն այդ ուղղութեամբ։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻ ԹԻՒՐՔԻ ՑԱՆԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հռչակաւոր փաստաբան Լաբօրիի խմբագրութեամբ հրատարակվող «La Grande Revue» ամսաթերթի դեկտեմբերի համարում լոյս է տեսել Ահմէդ-Րիզայի մի ընդարձակ յօդուածը, որի մէջ արծարծված են նրա հայեացքները թիւրքաց պետութեան եւ Եւրոպայի, մանաւորապէս Ֆրանսիայի յարաբերութիւնների մասին։ Ներկայ յօդուածով մենք կաշխատենք ամփոփ կերպով ծանօթացնել «Մշակի» ընթերցողներին հեղինակի գլխաւոր կարծիքների հետ, որոնք մեծ հետաքրքրութիւն են ներկայացնում այժմեան հանգամանքներում։

Սկզբում Ահմէդ-Րիզան պատմական տեսութիւն է անում Թիւրքիայի եւ Եւրոպայի քաղաքական յարաբերութիւնների մասին անցեալում, ապա պատկերացնում է ներկայի դրութիւնը եւ վերջապէս նկարագրում է այն ապագայ ցանկալի վիճակը, որին կարժանանայ Թիւրքիան, եթէ նա ոտք դնէ ռէֆօրմների եւ վերածնութեան ճանապարհի վրա, որպիսի դէպքում Ֆրանսիան մեծ դեր ունի կատարելու։

Մասնաւորելով իր խօսքը Ֆրանսիայի մասին, նա ցոյց է տալիս, թէ ինչքան վաղ ժամանակներից եւ որքան մօտ յարաբերութիւններ են եղել Ֆրանսիայի թագաւորների եւ սուլթանների մէջ։ Նա ասում է, թէ այն «կապիտուլեացիաները», որ այժմ Ֆրանսիան պահանջում է, իբրեւ իր իրաւունքը,—միայն բարեկամական զիջումներ էին, որ սուլթան Սուլէյմանը յօժարակամ անում էր ֆրանսիական թագաւորներին, եւ նրա յաջորդները հաւատարմութեամբ պահպանում եւ նոյն իսկ աւելացնում էին։ Նրանք շատ անգամ նոյն իսկ նշանաւոր օգնութիւն են հասցրել ֆրանսիացիներին կամ նրանց դաշնակիցներին պատերազմների ժամանակ։

Եւ այժմ, հարցնում է Ահմէդ-Րիզան, ինչ է արել Ֆրանսիան Թիւրքիայի համար։ Մտաւոր զարգացման տեսակէտից Թիւրքիան, ինչպէս եւ Եւրոպան, մեծապէս օգտվել է Ֆրանսիայի գաղափարական հոսանքներից եւ գրական ու գեղարուեստական հարստութիւններից։ Բայց քաղաքական եւ տնտեսական կողմից Ֆրանսիան, համարվելով Թիւրքիայի բարեկամ, իսկապէս միշտ նրա հետ վարվել է, ինչպէս թշնամու հետ։ Երախտագիտութեան միակ ապացոյցը, որ նա տուել է Թիւրքիային, դա Ղրիմի պատերազմն էր, որտեղ ֆրանսիական զինուորների արիւնը եղբայրաբար ողողեց Թերակղզու պատերազմի դաշտը։ «Եւ մեր երկիրը, ասում է Ահմէդ-Րիզան, երբէք չի մոռանայ այս դէպքը»։ Բայց մի եւ նոյն ժամանակ նա պնդում է, որ այս դէպքում էլ Ֆրանսիան ղեկավարվում է իր սեփական շահերով եւ միայն պատահմամբ նա մի րոպէ դաշնակից հանդիսացաւ Թիւրքիային։

«Մնացած Եւրոպայի տրամադրութիւնը, շարունակում է հեղինակը, աւելի եւս թշնամական է. ես ընդունում եմ այդ։ Բայց մի անցեալ, որ լի է հոյակապ եւ սրտագին յիշողութիւններով, թիւրքերին յայտնի չափով իրաւունք է տալիս սպասել Ֆրանսիայի կողմից բարեկամական քայլեր, որ նրանք չէին կարող սպասել, օրինակ, Աւստրիայից, որի հետ յաճախ կռւել են։

«Վաղուց է, ինչ ես ուշի ուշով հետեւում եմ Եւրոպայի մարդասիրական ձգտումներին արեւելեան խնդրում։ Աւաղ. բարձր, լայն եւ քաղաքակրթական գաղափարները չեն, որ մեծ մասամբ ներշնչում են եւրոպական քաղաքագիտութեան ուղղութիւնը։ Ես կարծում եմ, որ որոշ քաղաքական իդէալ նոյնչափ անհրաժեշտ է անհատին, որչափ եւ մի հաւաքական մեծութեանը։ Եւ հէնց այդպիսի իդէալն է, որ, ինձ թւում է, ներկայումս բոլորովին պակասում է Եւրոպային։ Պետութիւնների այժմեան քաղաքականութիւնը կայանում է նրանում, որ թոյլերի հաշւով իրանց սեփական գործերը առաջ տանեն, ոչնչացնեն խաղաղ ազգաբնակութիւններ՝ իրանց համար վաճառականական նոր ասպարէզներ ստեղծելու համար։ Ամեն կերպ ընդարձակել առեւտրական շահերի շրջանը, առանց հոգ տանելու բարոյական շահերի մասին,—ահա թէ ինչի են ձգտում բոլոր ծրագիրները... Մարդասիրութեան եւ կրօնական պարտաճանաչութեան զգացմունքները միայն կեղծ պատրուակներ են. ոչ ոք—բացի հազուագիւտ բացառութիւններից,—իսկապէս բոլորովին չէ հետաքրքրվում ճնշվածների ու հալածվածների վիճակով, նրանց տանջանքներով եւ օգնութիւն կանչող աղաղակներով։ Դրանում համոզվելու համար բաւական է հարցնել, ինչ են արել պետութիւնները Ղրիմի պատերազմից յետոյ, այսինքն սկսած այն օրից, երբ մի դաշնագիր նրանց իրաւունք է տալիս հաւաքական ոյժերով միջամտել Թիւրքիան վերանորոգելու համար։ Նրանք ուղարկել են Արեւելք մի խումբ բաղդախնդիրներ, որոնք թափվելով թշուառ թիւրքերի վրա, սկսել են կողոպտել նրանց բոլոր հարստութիւնները։

«Ես կուզէի իմանալ, որն է արդեօք այդ եւրոպական պետութիւնը, որը յօժար կամքով ցոյց է տուել մի միջոց, որը պէտք է եւ կարող է ծառայել օսմանեան պետութեան իսկական կենսական շահերին, եւ այն՝ առանց յետին մաքի

ՄԻՋՈՑԸ ՍՏՈՐ Է

(Նամակ Բաղանիքից)

—

Վերջին ժամանակները յաճախ տեղի ունեցող, իսկ մի քանի ֆիլիմներում պարբերաբար կրկնվող հրդեհները առիթ են տալիս կարծելու, որ դիտաւորված գործի մի արդիւնք է դա։ Բայց դա մի չարկ էր, որը չընչել էլ մնում էր, որովհետեւ դրանց ու մի ապացոյց չը կար հրապարակի վրա։ Սակայն մեռ օրերս դիտաւորված հրդեհների մի քանի փորձեր հրապարակ հանեցին մի քանի տեղ, իսկ յանցաւորները յայտնի եղան եւ կալանքվ, շյուլը տեղի տունեց դատն կրակառնութեան։

Թղթերի եւ ուժեղների յարաբերութիւնները, ճիշդ է, երբեք կրեսիկայի դիմանալու չափ սանիկ չեն եղել, ուժեղների առեւտրական [illegible] Թղթերը եւ մանաւանդ վերջին ժամանակներս կրկնվող [illegible] քնչ չ ո ւ թ ի ւ ն ն ե ր ր, բնականաբար, չեն կարող ոչ մի համակրանք առաջացնել յենել Թղթերի մէջ, բայց եւ այնպէս, նրանց իսկ այդ [illegible] մեր կապիտալիստական աշխարհի գրկվածներին, [illegible] դէպի իրենց ուժեղները եւ, մանաւանդ, այդպիսի [illegible] միջոցներով [illegible]

[illegible]

Եւ ինչ կանէ (յարգելին), ինչ գաղափարականութիւն այդ կուէ մէջ, երբ քո կարծիքով, դիմադրելու ընդհեր կեղծում ես ու կեղծատում... [illegible] Եւ ինչ տարբերութիւն քո եւ նրա մէջ էլ որն է այն արդար հողը, որի վրա կանգնած պաշտպանելու ես դու արդար դատը։ Եւ մինչեւ մի որ եւ է դատ կարելի է պաշտպանել այդպիսի անպէտքացած հողի վրա։ Եւ մեր հանքերի ու գործարանների ինտելիգէնտ, լուրջ ծառայողների վրա բարոյական պարտականութիւն կայ աշխատաւոր դասակարգին հասկացնել, նրանց մէջ ներշնչել այն միտքը, այն իրողութիւնը, որ առհասարակ ամեն մի ոտնձգութիւն դէպի ուրիշի սեփականութիւնը, ամեն մի միջոց, որը ոչ մի օգուտ չը տալով քեզ, վնասում է ուրիշին՝—անբարոյականութիւն է, որ ամենախիստ կերպով դատապարտում է թէ քաղաքական օրէնքը եւ թէ առաջ դատաւորութիւնը Պէտք է ամենամեծերդ եւ նամաքուն կերպով աչյատուն այդ միտքը տարածել, եթէ ոչ իրոք ամրը քաղաքական չարիքներ կատարելու, որից ամենայնաստ վնասվողները ենց իրանք, մնացածորները կը լինեն։

Ռ. Ց.

ՆԱՄԱԿ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ

—

Դեկտեմբերի 19-ին

Ամսիս 9-ին պրոֆէսոր Մառը Կոստանդնական համալսարանում պաշտպանեց դիսերտացիան եւ ստացաւ դոկտորութեան աստիճան։ Նրա ներկայացրած աշխատութիւնն էր «Ընտրեւս եւ Հնտարատութիւնները հայ-վրացական բանասիրութեան վերաբերեալ։ Հիպոլիտի մեկնութիւն Երգ երգոցի» Ս.-Պետերբուրգ 1901 թ.»։ Այդ աշխատութեան մասին մենք չենք խօսի. «Մշակի» ընթերցողները արդէն ծանօթացել են նրա հետ, կարդալով Ս. Մալխասեանի գեղեցիկ յօդուածը, «Պրոֆէսոր Մառի նոր աշխատութիւնները» լրագրի 262 համարում։

Դիսպուտին ներկայ էին համալսարանի արեւելեան ֆակուլտէտի անդամները եւ բաւական հասարակութիւն, թէեւ ես անհամեմատ աւելի էի սպասում։ Հայ-վրացի ուսանողների թիւը հարիւրներով է հաշւում, չատ են երկու գաղութներում էլ կրթված անդամներ, պ. Մառի գիտնական նշանակութիւնն ու անունը, այդ բոլորը միացած, կարծում էի, այդ օրը մի տեսակ տօնական դահլիճ տեսնել, լի հասարակութեամբ։

Ըստ սովորութեան ֆակուլտէտի ատենադպիրը ամբիոն բարձրանալով կարդաց դիսպուտանտի համառօտ կենսագրութիւնը եւ մի առ մի թուեց Նրա գիտնական աշխատութիւնների ցանկը, մայրաքաղաքում հրատարակվող մասնագիտական թերթերի մէջ, Կովկասի հայոց, ռուսաց, վրաց թերթերում եւ առանձին գրքերով հրատարակված։ Այդ աշխատութիւնները, նուիրված հայ-վրացագիտութեան պատմական, գրական եւ հնագիտական հարցերի քննութեան, իրանց բազմատեսակութեամբ գաղափար են տալիս ոչ միայն երիտասարդ գիտնականի աշխատասիրութեան մասին, այլ եւ միջոց են տալիս հասկանալու, թէ նա որքան լայն է ըմբռնում իր մասնագիտութեան պահանջները։

Դրանից յաջորդեց պ. Մառի ճառը, որ տեւեց ուղիղ $3/4$ ժամ։ Նա կարդում էր չափազանց արագ. երբեմն դժուարանում էր հետեւել մտքերի յաջորդականութեան. բայց ձայնը զուրեկան է, բառերն արտասանում էր պարզ, որոշ, իսկ ամբողջի մէջ նկատելի էր այն զօրեղ, բոլորի սրտերի վրա ազդող ջերմութիւնը, որ յատուկ է երկար եւ քրտնաջան աշխատանքի ճանապարհով անցած եւ իբրեւ արդիւնք ինքնաբուխ համոզմամբ իր համար հաւատամք, credo կազմած մի մարդու, որ հանդէս է գալիս իր երկար տարիների փայփայած ճշմարտութիւնները հրապարակ հանելու, խորին համոզմամբ, որ իր մտքերով ոգեւորվող, իր օրինակին հետեւողներ կը գտնի։ Նրա ճառի նիւթը իր մասնագիտական աշխատութիւնների ամփոփումն էր. մենք առաջ կը բերենք նրա համառօտութիւնը։

Ընդդիմախօսներ նշանակված էին պրոֆէսորներ բարոն Ռօզէն եւ Կոկօվցեվ, առաջինը արաբագէտ, երկրորդը ասօրագէտ, հետեւապէս նրանցից ոչ մէկն էլ մասնագէտ չէր քննվող խնդիրներում. ֆակուլտէտի մասնագէտ անդամը, պրոֆէսոր Ցագարէլին, հրաժարվել էր ընդդիմախօսի պարտաւորութիւնից եւ փայլում էր իր բացակայութեամբ։ Ճառի թողած ջերմ տպաւորութիւնը կարծես փոքր առ փոքր թուլացաւ, երբ նոյն հասարակութիւնը սկսեց լսել ընդդիմախօսների իրապէս ձեւական եւ չատ սովորական ընդդիմախօսական փորձերը։ Երկուսն էլ առաջ բերելով այն հանգամանքը, որ հայերէն եւ վրացերէն չը գիտեն, առարկեցին, որ առաջադրած աշխատանքը կարող են քննել միմիայն ընտրած մեթօդի, ձեւի կողմից, իսկ այդ հարցում բացի գովասանքից, բացի բարձր գնահատութիւնից ուրիշ աւելի ասելիք չեն կարող ունենալ։ Սրանք չեչտում էին գիտնականի բարեխիղճ վերաբերմունքը, խոր հմտութիւնը եւ տիրապետութիւնը առաջադրած հարցերում։ Կոկօվցեվը քանիցս չեչտեց պ. Մառի այն յատկութիւնը, որ նա իր քննած խնդիրներին գիտէ այնպիսի ջերմութիւն տալ, որով ակամայ վարակվում է նրա աշխատութիւնը կարդացողը եւ որպէս գի գովքից աւելի մի ուրիշ բան էլ ասէ, նա աւելացրեց՝ «Ձեր աշխատանքի միակ թերութիւնն այն է, որ մի քանի տարի առաջ չէ լոյս տեսել», բարեմիտ ծիծաղ չարժելով լսողներիս մէջ։

Բարոն Ռօզէնը ընդդիմախօսութիւնը սկսեց մի տեսակ հրապարակական խոստովանութեամբ։ Պրոֆէսոր Մառը երկու տարի առաջ, 1899 թուին պաշտպանեց իր մագիստրոսական դիսերտացիան, ներկայացնելով Վարդանի առակների ուսումնասիրութիւնը երեք խոշոր հատորներով։ Աշխատութեան կարեւորութիւնից գրգված դեռ այն ժամանակ են կամեցել նրան երկու տիտղոսը՝ մագիստրոսական եւ դոկտորական, միաժամանակ տալ. ներքին տարաձայնութիւնը արգելք է եղել այդ ցանկութեան եւ բարոնը, յիշելով այդ, ասաց՝ «որ դուք դեռ այն ժամանակ էիք խսկապէս արժանի ստանալու, ինչ որ երկու տարի ուշացած է ձեզ տրվում։ Ներկայումս ապրող հայ եւ վրացի մասնագէտների մէջ միակն էք, որ հաւասար վարպետութեամբ իշխում էք եւ գիտէք այդ երկու լեզուները, այլ եւ դրանց ուսումնասիրութեան համար անհրաժեշտ օժանդակ լեզուները, ասորերէն, արաբերէն, յունարէն, եւ այնուհետեւ երբ արդէն վերջացրիք ձեւական աշխատութիւնները, օրէնքով պահանջած տիտղոսները ձեռք բերելով, ուսուցչական եւ ուսումնական լայն ասպարէզ է բացվում ձեր առաջ, ընտրած ճանապարհով առաջ ընթանալու»։

Կարճատեւ խորհրդակցութիւնից յետոյ դեկանը, ոտքի կանգնելով, կարդաց ֆակուլտէտի միաձայն որոշումը եւ հասարակութիւնը երկար ծափահարութեամբ ողջունեց դոկտոր պրոֆէսոր Մառին։

Պրոֆէսոր Մառը վերջերս երեք աշխատութիւն է հրատարակել I. Ե փ ր ե մ Ա ս ո ր ի, ա) Ծննդեան տօնի օրերի մասին եւ բ) Երուսաղէմում քրիստոնեաների առաջին եկեղեցիների կառուցման մասին. II Ց ո վ ս է փ Ց ա ր ե մ ա թ ա ց ի, Լիդդա քաղաքի առաջին եկեղեցու կառուցման պատմութիւնը եւ III Հ ի պ պ ո լ ի տ, Մեկնութիւն Երգ երգոցի եւ բոլորը իբրեւ յաջորդական աշխատութիւններ նոյն ընդհանուր տիտղոսի տակ. «Բ ն ա գ ի ր ն ե ր եւ հ ե տ ա զ օ տ ո ւ թ ի ւ ն ն ե ր հ ա յ - վ ր ա ց ա կ ա ն լ ե զ ո ւ ա գ ի տ ո ւ թ ե ա ն վ ե ր ա բ ե ր ե ա լ», որոնցից առաջինի նիւթը միայն հայերէն է, երկրորդը միայն վրացերէն, իսկ վերջինում երկուսը խառը։ Ի՞նչ սկզբունքներով առաջնորդված նա իրան թոյլ է տուել յիշեալ սերիայի վերաբերմամբ գործ դնել ընդհանուր անուն, ահա թէ ինչ էր յարգելի պրոֆէսորի ճառի առարկան, որը եւ մենք փորձենք համառօտ պատմել։

(Կը շարունակվի)

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ

—

Դեկտեմբերի 19-ին

Կարդալով «Մշակի» լուրերի եւ նամակների մէջ զանազան տեղերում կատարվող երեկոյթների եւ թատրոնական ներկայացումների նկարագրութիւնները, նախանձում ենք։

Ո՜րքան ցանկալի էր, որ մեր դերասաններից եւ դերասանուհիներից մէկն ու մէկը մտո բերէր գաւառական այս կորած, մոռացված քաղաքը, որը նիրհում է յաւիտենական անտարբերութեան մէջ։ Տեղիս սիրողները երկար փորձեր արեցին այս տօներին մի ներկայացում տալու, բայց ցաւօք սրտի պէտք է յայտնենք, որ չաջողվեց. Նախ՝ որ օրիորդներ չ ե ն ճ ա ր վ ո ւ մ, թէեւ, փակագծի մէջ ասենք, Նոր-Բայազէտը հարուստ է մօդային երկրպագող օրիորդներով եւ տիկիններով, որոնցից մի քանիսը մի քանի անգամ հ ի ն ժ ա մ ա ն ա կ ն ե ր ը մասնակցել են այդպիսի ներկայացումների։ Այո, ուրիշ տեղեր քանի գնում մարդիկ լուսաւորվում են, իսկ մեզանում ը ն դ հ ա կ ա ռ ա կ ը... փողոցում օր-ցերեկով, դափ ու զուռնայով չրջել եւ պարելը ամօթ չէ մեր ամօթխած օրիորդների եւ տիկինների համար, իսկ բեմի վրա ժողովրդի օգտին մի փոքրիկ ծառայութիւն կատարելը... Օ՜հ, այդ արդէն սարսափելի է...

Երկրորդ՝ մեր քաղաքում սիրողների ներկայացում տալուն այնպիսի խ ո չ ո ր արգելքներ կան, որոնց դէմ նրանք անկարող են մաքառել, իսկ մեր յարգելի դերասանները ազատ են այդ արգելքներից։ Ուստի կը խնդրէինք ազատ դերասաններից եւ կամ դերասանուհիներից մէկին մտո բերելու այս թմրած քաղաքը։

Ի դէպ է ասել, որ այստեղ կամաց-կամաց հիւրանոցները չատանում են. առաջ մէկն էր, իսկ այժմ երկուսը եւ գուցէ չուտով մէկն էլ լոյս կընծայի։ Հիւրանո՞ց... այժմ դուք կը մտածէք, ընթերցող, թէ որքան չատ են Նոր-Բայազէտի հիւրերը, որ մեկ հիւրանոցը չէ բաւականանում. բայց ո՛չ, դուք կը սխալվէք, դրանց անունն է հիւրանոց, իսկ իրօք այդպէս չէ. այլ աւելի ճիշդ կը լինէր յայտագրի վրա գրել տալ «թ ղ թ ա խ ա ղ ա բ ո ւ ն»։ Այդտեղ են յաճախում ուսուցիչ, աշակերտ, ինտելիգենտ եւ տգէտ ու փառաւոր կերպով բազմելով մի սեղանի չուրջը, չրխկացնում են «բանկը»-ը։

Լաւ չէ՞, ընթերցո՛ղ... բայց սպասենք, մի քիչ ժամանակ էլ անցնի եւ դուք գուցէ այդ կանաչ սեղանի չուրջը տեսնէք եւ մօդային հետեւող տիկիններ էլ...

եւ առանց ուրիշ դիտաւորութեան, միայն մարդկութեան բարօրութեան համար։ Ես միայն գիտեմ պետութիւններ, որոնք ամբաստանել եւ կամ սպառնացել են ամբաստանելու մեր նաւահանգիստները դրամական հարցերի պատճառով կամ մանր ու անվերջ կրօնական վէճերի առիթով։ Կոպիտ ֆանատիկոսութիւնը միայն տգէտների բացառիկ արտօնութիւնը չէ։ Նրանք, որոնք թիւրքերին բարբարոսներ են անուանում, աւելի բարձր են արդեօք նրանցից իրանց բարոյական արժանիքներով, մանաւանդ այն առաքինութիւններով, որ սիրում են «քրիստոնէական» անուանել։ Այդ նուրբ քաղաքակրթութիւնը, որի ներկայացուցիչը համարվում է Արեւմուտքը, գործադրվում է ամենից յաճախ միայն Արեւելքին ճնչելու եւ տիրապետելու համար, եւ դա կատարվում է միշտ, ինչպէս միջին դարերում, ծայրայեղ քրիստոնէութեան անունով, ազատ եւ անկախ բարոյականութեան պատրուակի տակ»։

Հեղինակը խիստ կերպով պախարակում է Եւրոպայի կեղծաւորութիւնը նրա պաշտօնական եւ գրաւոր յարաբերութիւնների մէջ կարմիր սուլթանի հետ։

«Պետութիւնները այսօր հնձում են այն, ինչ որ իրանք ցանել են։ Իրանց չահախնդրութեամբ, իրանց յանցաւոր մեղսակցութեամբ նրանք վայր են գցել իրանց վարկը Արեւելքում։ Սուլթանն էլ իր կողմից ոչինչ չէ խնայում պետութիւնների վարկը մահմեդական աշխարհում թուլացնելու համար։ «Եւրոպան փչացել է, ասում է նա. ամեն բան այստեղ վաճառվում է, թէ մամուլը եւ թէ քաղաքական գործիչները. պէտք է միայն նրանց գինը որոչել»։

Ահմէդ Րիզա գանգատվում է դեսպանների վրա, նրանց բարոյական եւ քաղաքական ստոր արժանիքների վրա, նրանց կատարեալ անծանօթութեան վրա Արեւելքի հետ եւ նրանց գոռոզ ու անմատչելի բնաւորութեան վրա։ Նրա խօսքերով, դեսպանների վրա է ծանրանում ամենամեծ պատասխանատուութիւնը երկրի արդի անկարգ դրութեան խնդրում եւ նրանք նպաստել են տեղական պաշտօնեաների կանոնաւոր պաշտօնավարութեան խանգարմանը։

Դրանից յետոյ հեղինակը անցնում է այն հարցին, թէ ինչ պէտք է անել այժմ։ «Կարեւոր է, ասում է նա, որ Եւրոպան կամ աւելի չուտ Ֆրանսիան—ես խօսում եմ միայն Ֆրանսիայի քաղաքականութեան մասին Արեւելքում—հասկանայ վերջապէս, թէ իր չահերը թելադրում են նրան ապրել կատարեալ համերաչխութեան մէջ մահմեդական ազգերի հետ, յարգելով նրանց ազատութիւնը, նրանց անցեալը, մինչեւ անգամ նրանց նախապաշարմունքները։ Անհրաժեշտ է, որ Ֆրանսիան, որ ինքն եւս մի իսլամական պետութիւն է (?), օգնէ այդ ազգերին առաջադիմական հոսանքով ընթանալ՝ քաղաքակրթութեան հովանու տակ։

«Ցանկալի՛ է արդեօք, որ հանրապետական Ֆրանսիան պահպանէ իր տեղը, իբրեւ մեծ ազատամիտ պետութիւն Արեւելքում։ Այդ դէպքում պէտք է նրան ներկայացնել իբրեւ մեծ յեղափոխութեան դուստր, եւ ոչ իբրեւ եկեղեցու անդրանիկ դուստր։ Գուցէ մի ժամանակ յետադէմ եւ կղերական քաղաքականութիւնը ունեցել է իր raison d'être-ը. բայց այժմ նա այլ եւս չէ համապատասխանում ոչ Ֆրանսիայի արդի գաղափարներին եւ ոչ էլ Թիւրքիայի մտաւոր եւ տնտեսական պահանջներին։ Տարաբաղդաբար, ես պիտի վկայեմ, որ միապետութեան քաղաքականութիւնը Արեւելքում եղել է աւելի ազատամիտ եւ աւելի առաջադէմ, քան այժմեան հանրապետութեանը։ Այն ժամանակ կառավարութիւնը օգնում էր Կ. Պօլսում աշխարհական դպրոցներ հիմնելուն. վերջին ֆրանս-թիւրքական միջնադէպը մեզ լաւ ցոյց տուեց, թէ ինչին է իր աջակցութիւնը նուիրում այժմեան կառավարութիւնը...

Թիւրքերը երբէք չեն դադարի իրանց յարգանքը ցոյց տալ դէպի բոլոր կրօնները առանց որ եւ է խտրութեան։ Միայն չը պէտք է մոռանալ, որ կրօնական համբերողութիւն ասելով, նրանք ընդունում են կրօնական պաշտամունքի ազատ կատարումը եւ ոչ թէ մի ազատութիւն, որը թոյլ է տալիս ամեն միջոցներով տեղացիներին կրօնափոխ անել...

Ահմէդ Րիզան վերջացնում է այսպէս. «Մի ազգի բարի հռչակը բարձրանում է եւ պահպանվում է միայն այն ծառայութիւնների չնորհիւ, որ նա մատուցել է ուրիշ բարեկամ ազգերին։ Արդ, Թիւրքիան Ֆրանսիայի դարաւոր բարեկամն է. Նրա բարեկամութիւնը չատ դարերով աւելի հին է, քան «կապիտուլեացիաները», որոնք այժմ այնչափ տխրահռչակ գործադրութիւն ունեցան։ Թիւրքերը ուրեմն կատարեալ իրաւունք ունեն սպասել նրանից մի վերաբերմունք, որը աւելի համաձայն լինի արդարութեան, ազատամիտ ու մարդասիրական գաղափարներին։ Ֆրանցիսկոս I իր չնորհակալական նամակում գրել էր սուլթան Սուլէյմանին. «Մենք զգածված ենք այն լայն խոստումներով, որ դուք անում էք մեզ ձեր հարստութիւններով եւ ձեր օգնութեամբ։ Տայ Աստուած, որ մենք կարողանանք դրա փոխարէնը պատասխանել ձեզ այնպէս, ինչպէս վայել է մեր դրութիւնը եւ արժանաւորութիւնն ունեցող մի քրիստոնեայ իշխանի»։ «Մեզ թւում է, հասել է ժամը, որ այս մեծ երկրի ազնիւ սրտերը իրանց համար բարոյական պարտք ընդունեն՝ նպաստել Թիւրքիայի վերածնութեանը»։

Ց. Ք.

Ի՞նչ եմ ասում, այդ էլ խօմ թատրոն չէ, որ ամօթ լինի...

Ս. Ղարիբ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մոսկվա, դեկտեմբերի 7-ին

Ուղարկելով խմբագրութեանդ պ. Աւ. Ահարոնեանցի «Պատկերներ տաճկահայոց կեանքից» գրքի վաճառումից ստացված գումարի հաշիւը, խոնարհաբար խնդրում եմ բարեհաճէք տպագրել «Մշակի» մէջ հետեւեալը։

Իմ հրատարակած՝ պ. Աւ. Ահարոնեանցի գրքից տպագրված է 1200 օրինակ, վաճառված է 1039 օրինակ, առ ձեռն մնացել է 100 օրինակ, ցենզուրային, զանազան հիմնարկութիւններին եւ այլ անձանց ուղարկված է 61 օրինակ։ Ծախված օրինակների գումարը կազմում է 1039 րուբլի։

Սրանից հանելով մի քանի անձանց վրա մնացած ապառիկը՝ 82 րուբլի, հեղինակի հօնորարը 250 րուբլի, պօստային ծախքերը 60 ր. 90 կ. եւ գրավաճառանոցներին զիջված % 46 ր. 55 կ. կը մնայ զուտ արդիւնք 599 ր. 55 կ., որ նշանակված է տաճկահայ որբերի օգտին։

Վ. Քանանեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Էջմիածին, դեկտեմբերի 8-ին

Կարդալով «Մշակի» 164—165 համարներում «Վանական տնտեսութիւն» վերնագրով յօդուածը, որի մէջ պ. յօդուածագիրը, ի թիւս այլոց, յիշել էր եւ իմ մասին, անուանելով անգործ քարտուղար, հարկ եմ համարում երկտողով յայտնելու ճշմարտութիւնը արդարամիտ ընթերցողներին։

1894 թուից սկսած, ճեմարանի վարչութեան քարտուղարի պաշտօնը՝ կատարել եւ կատարում եմ հետեւեալ պարտականութիւնները. ճեմարանի դիւանի գործերը բոլորովին անկարգ եւ խառն վիճակի մէջ գտնելով տարիների ընթացքում, վարիչների ցուցումներով, կարգաւորել եմ, տեսակների բաժանել, ցուցակներ կազմել, համարների տակ դրել։ 1895 թուին ծանրացել է ինձ վրա նաեւ հանդերձապետի պաշտօնը եւ ես կարգի տակ եմ դրել ճեմարանի հանդերձատունը, որ նախ քան ինձ յանձնելը չատ ողորմելի վիճակի մէջ էր. այժմ բոլոր հանդերձեղէնի համար պահվում է մուտք ու ելքի մատեան եւ կանոնաւոր հաշիւ։ Բացի այդ օգնել եմ եւս ճեմարանի մատենադարանի համար նոր կանոնաւոր ցուցակներ կազմելու. ժամանակի ընթացքում հայերէն եւ ռուսերէն մի քանի ցուցակներ ես եմ գրել՝ ցուցակներով մօտ 20,000 գիրք, զոյգ թերթիկների վրա առանձին այբբենական կարգով եւ այլն։

Այլ եւ ամբողջ իմ պաշտօնավարութեան ընթացքում կատարել եմ թղթատարի պաշտօն, ես եմ ստանում եւ յանձնում եմ վարչութեան եւ աշակերտներին ծրարները, դրամները, ապահոված նամակները, կապոցներ եւ այլն։ Իսկ ընթացիկ գործերի համար միշտ ներկայ եմ եղել ծառայութեանս ժամերին առաւօտեան 8-ից —1½—2-ը, իսկ երեկոները 6-ից—9—10-ը, բացի այն, որ ի հարկին չատ անգամ կիրակի եւ տօն օրերն էլ զբաղմունք եմ ունեցել, բացակայել ամառվայ ամիսներում քիչ անգամ, կարճ միջոցներով միայն։

Առաջին տարին ռոճիկ ստացել եմ 300 ր., երկրորդ-երրորդ տարիներում 420 ր., չորրորդ-հինգերորդ տարիներում 500 ր., իսկ վեցերորդ տարվանից ցարդ 600 ր., որը պ. յօդուածագիրը չատ է համարում տալ ճեմարանի պէս հիմնարկութեան մէջ 8 տարի ծառայող մի քարտուղարի, որ միաժամանակ թէ գործավար է, թէ գրագիր է եւ որի վրա այդչափ պարտականութիւններ ծանրացած են եղել։

Լապտերով ու ծառայով տուն գնալուս յանցանքն այնպիսի բան է, որի համար կարծեմ ոչ ոք ինձնից բացատրութիւն չի սպասի։

Գալով պ. յօդուածագրի վերջին տողերին, որ մեզ նման քարտուղարների չնորհիւ վանական հաշիւները անկարգ եւ մինչեւ իսկ անուղղելի վիճակի մէջ են, չը գիտեմ պարոնի խօսքը որ քարտուղարի մասին է. եթէ կրկին ինձ է ակնարկում, խնդրեմ երեւան հանել մի սխալ հաշիւ, որի պատասխանատուութիւնը ինձ վրա ընկնէր։

Քարտուղար վարչութեան ճեմարանի՝

Կարապետ Քոչարեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կովկասեան կառավարչապետ իշխան Գօլիցին 3,000 րուբլի է ուղարկել Թիֆլիսի ոստիկանապետին, որպէս զի նա բաժանէ Թիֆլիսի չքաւոր բնակիչներին Նոր-Տարու եւ Ծննդեան տօների ժամանակ։

—

Գիւղացիական գործերի Թիֆլիսի նահանգական վարչութիւնը, քննելով Թիֆլիսում ժողովված հաչտարար միջնորդների մասնակցութեամբ գիւղացիական հողաբաժինների յետ գնման հարցը, որոչեց միջնորդութիւն յարուցանել եւ խնդրել, որ այդ հողաբաժինների յետ գնումը կատարվի պարտադիր կերպով՝ համաձայն այն օրէնքների, որոնք սահմանված են այդ մասին եւ գործում են Ռուսաստանի ներքին նահանգներում վերջին 20 տարվայ ընթացքում։

—

Բժշկապետ Յ. Գասպարեան այս տարի, ինչպէս եւ անցեալ տարիները, ուղարկել է մեզ մի հարիւր րուբլի, 10 օրինակ «Մշակ» ուղարկելու այն չքաւոր գիւղերի հասարակութիւններին եւ ուսումնարաններին, որոնք անցեալ տարի եւս ստանում էին «Մշակ», որպէս նուէր պ. բժշկապետից։

—

Պ. Համբարձում Եղեանց մի օրինակ «Մշակ» նուիրեց Տող գիւղի երկդասեան դպրոցին։

—

Բօրժօմ-Բակուրիան երկաթուղային գծի բոլոր բաժինները այժմ պատրաստ են, ուստի եւ երկուշաբթի, դեկտեմբերի 24-ից, այդ գծի վրա սկսվեց մարդատար եւ ապրանքատար գնացքների կանոնաւոր երթեւեկութիւն։

—

Կարճ ժամանակից յետոյ Պետերբուրգում արդարադատութեան մինիստրի թոյլտուութեամբ տեղի կունենայ բանտային վարչութեան ներկայացուցիչների համառուսական ժողով։

—

«Аргонавтъ» լրագիրը լսել է, որ Պետերբուրգի խոշոր դրամատէրերից մէկը գնել է թիւրքյայտնի կալուածատէր Թալիշխանովի ընդարձակ հողերը, որոնք գտնվում են Լէնքօրանի գաւառում, 3 միլիօն րուբլով։

—

Պետերբուրգի կենտրոնական վարչական հիմնարկութիւններից մէկում միտք է ծագել ռուսաց լեզուի ուղղագրութիւնը կանոնաւորելու անհրաժեշտութեան մասին, օրինական կարգով արգելելով գրքեր տպագրել առանց ъ եւ ь տառերի եւ կամայական կերպով գործածել ѣ տառը։ Այս միջոցը պատճառաբանվում է նրանով, որ ուղղագրութեան այժմեան ազատութեան ժամանակ ռուսաց լեզուն, որ կազմում է ռուս ազգութեան հիմունքը, կարող է աղաւաղվել եւ բացի դրանից ուղղագրութեան ազատութիւնը նպաստում է անգրագիտութեան տարածման։ Այս հարցը կառավարութեան կարգադրութեամբ ենթարկվեց ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան գիտնական կօմիտէտի եւ գիտութիւնների ակադէմիայի քննութեան։ Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան գիտնական կօմիտէտը, «Россія» լրագրի ասելով, բացասաբար վերաբերվեց օրինական կարգով ռուսաց ուղղագրութիւնը կանոնաւորելու մտքին։

—

«Гражданинъ» լրագիրը հաղորդում է, թէ պետական խորհրդի երեք դեպարտամէնտների միացեալ ժողովում սկսվեց ներքին գործերի մինիստրի ներկայացրած օրինագծի քննութիւնը, որով հիմնական փոփոխութիւններ է ենթարկվում տնտեսական գործերի վարչութիւնը այն նահանգներում, որտեղ չեն մտցրած զէմստվօյի հիմնարկութիւններ։

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են. «Այս տարվայ ձմեռը, կարծէք, մտադիր է բագուցիների մըռայլ սրտերը ուրախ պահել՝ եթէ ոչ նաւթի գների վրա ազդելով, գոնէ իր տաք ու զուարճալի եղանակով։ Դեկտեմբերի վերջն է արդէն, բայց եղանակները կատարեալ ամառնային են»։

—

ԱՍՏՐԱԽԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Աստրախանի բժշկական ընկերութիւնը եւ բժիշկների փոխադարձ օգնութեան ընկերութիւնը նորերս արտակարգ նիստ գումարելով հետեւեալ որոշումները կայացրեց. 1) Ուղարկել Շուշի մի պսակ՝ դնելու հանգուցեալ բժշկապետ Մարգար Առստամեանի գերեզմանի վրա, նրա մահվան քառասունքի օրը. 2) Յիշեալ ընկերութիւնների կողմից ցաւակցութիւն յայտնել հանգուցեալի այրի տիկին Հ. Առստամեանցին. 3) Գումարել չուտով ընկերութիւնների ընդհանուր ժողով, յատկապէս յարգելու հանգուցեալի յիշատակը եւ կազմել մինչեւ այդ օրը նրա համառօտ կենսագրութիւնը. 4) Հաւաքել հանգուցեալ Առստամեանցի բոլոր գրական աշխատութիւնները՝ հրատարակելու համար։ Ընդհանուր ժողովն ընտրեց մի յանձնաժողով, որի կազմի մէջ մտան բժշկապետներ Դէմինսկի, Բոյկօ եւ Պօպօվ»։

—

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻՑ մեզ գրում են. «Մինիստր Կուրօպատկինի ցանկութեամբ կառուցվելիք քաղաքային թատրօնը ըստ երեւոյթին լինելու է չատ չքեղ եւ հոյակապ, որի համար ընտրված յանձնաժողովը եռանդուն կերպով չարունակում է ժողովարարութիւնը։ Ախալքալաքում տրվող խրախճանքի ներկայացումից յանձնաժողովը անպայման երկու տոկոս է վերցնում յօգուտ այդ թատրոնի»։

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են. «Ապշերօնեան ընկերութիւնը, որ սկսել էր իր գործունէութիւնը 2,700,000 րուբլի հիմնական դրամագլխով, այս քանի օրերս հրաւէր տպեց լրագրում՝ հրաւիրելով պարտատէրերին ադմինիստրացիա կազմելու համար»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Տեղեկութիւնը այն մասին, թէ հիւսիսամերիկական Միացեալ-Նահանգների կառավարութիւնը մտադիր է յետ դարձնել Չինաստանին պատերազմական վարձատրութեան մի մասը, ինչպէս հաղորդում են Վաշինգտոնից «Daily Telegraph» լրագրին, հաստատվում է։ Վերջին հաշւով ամերիկական հպատակների մասնաւոր պահանջները Չինաստանից հաւասար են 2,000,000 դօլլարի, իսկ պետական ծախքերը չինական արշաւանքի վրա—5,000,000 դօլլարի, այսինքն ընդամենը 7,000,000 դօլլարի, այն ինչ Չինաստանի հետ կապված խաղաղութեան դաշինքի մէջ ամերիկական կառավարութիւնը պէտք է ստանայ նրանից 25,000,000 դօլլար։ Ուրեմն Չինաստանը կարող է յոյս ունենալ,—ասում է «Daily Telegraph»,—որ չնորհիւ ամերիկական կառավարութեան մեծահոգութեան, ինքը 18,000,000 դօլլարի մի չքեղ պարգեւ կը ստանայ։

—«Morning Post» լրագրին հեռագրում են Վիեննայից, թէ իրերի դրութիւնը Ալբանիայում քանի գնում աւելի եւ աւելի սպառնական բնաւորութիւն է ստանում թիւրքական կառավարութեան համար։ Բանն այն է, որ ալբանական յայտնի ցեղապետ Մալիք-բէյ ապստամբութեան դրօշակ է բարձրացրել եւ իր կողմնակիցներից կազմված մի զօրաբաժնի հետ միասին գտնվում է Կօրիցայի մօտ, որտեղից սպառնալիքներ է կարդում թիւրքական իշխանութիւններին։ Թէպէտեւ թիւրք կառավարութիւնը մի քանի անգամ զօրք է ուղարկել ապստամբների դէմ, բայց նրան չէ աջողվել հասնել իր նպատակին։ Մալիք-բէյ պահանջում է, որ Ալբանիային տրվի լիակատար ինքնավարութիւն. նա յայտնել է, որ կը չարունակէ սպառազինված դիմադրութիւնը այնքան ժամանակ, մինչեւ որ հասնի իր նպատակին եւ ստիպէ սուլթանին համաձայնվելու Ալբանիայի ինքնավարութեանը։ Տեսնելով, որ բռնի միջոցները այս գործում անօգուտ են անցնում, Բ. Դուռը դիմեց ուրիշ միջոցների. նա առաջարկում է Մալիք-բէյին ոչ միայն յանցանքների ներումն, այլ եւ բարձր պաշտօն թիւրքական զօրքի մէջ այն պայմանով, որ նա զինաթափ լինի եւ համոզէ իր կողմնակիցներին եւս հնազանդելու թիւրքական կառավարութեանը։ Բայց եւ այնպէս Մալիք-բէյ չը գրաւվեց այս չլացնող առաջարկութիւններով եւ հրաժարվելով նրանցից յայտնեց, որ մտադիր է աւելի եւս մեծ եռանդով տարածել ապստամբութիւնը Ալբանիայում։

—«Paris Nouvelles» լրագրի տեղեկութիւններով, որ նա ստացել է Բերլինից, Գերմանիայում ընդհանուր զայրոյթ է պատճառում Կապշտադտի ցենզուրայի վարմունքը, որ բաց է անում Գերմանիայից դէպի գերմանական հարաւ-աֆրիկական տիրապետութիւնների զանազան կէտերն ուղարկվող նամակները։ Այն չոգենաւերը, որոնք տանում են նամակները, կանգ են առնում Կապշտադտում, եւ չը նայելով որ նամակներն ուղղված են լինում դէպի այնպիսի տեղեր, ուր չէ յայտարարված պատերազմական դրութիւն, Կապշտադտի ցենզուրան քննութեան է ենթարկում ամբողջ պօստը, բաց է անում նամակները եւ դրանից յետոյ միայն ուղարկում տէրերին։ Իսկ այն նամակները, որոնք ուղարկվում են հարաւային Աֆրիկայից դէպի Գերմանիա, կրում են իրանց վրա ցենզուրայի կնիքը։ Նրանք բոլորն էլ բաց արած են լինում եւ յաճախ տեղ-տեղ էլ ջնջված։

—Համրագրերն եւ բողոքները եւրօպական զանազան պետութիւնների մէջ հակառակ անգլիացիների եւ յօգուտ բօէրների չարունակվում են, թէպէտեւ նրանք մինչեւ այժմ որ եւ է չօշափելի օգուտ չեն տուել վերջիններին։ Վերջին օրերումն եւս, արտասահմանեան լրագիրների ասելով, Շվէյցարիայում 40,000 կանայք մի համրագիր ստորագրեցին, որի մէջ բողոքում են հարաւ-աֆրիկական պատերազմի եւ կենտրոնացրած բանակների դէմ։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

24 դեկտեմբերի

ԲԵՐԼԻՆ։ Կտրվել է Վիրխօվի ազդրի ոսկրը. դրութիւնը լաւ է։

ԳՐԻՆ։ Շնորհաւորում ենք ծանօթներին եւ բարեկամներին Ծննդեան եւ Նոր-տարու տօները, յայտնում ենք մեր լաւագոյն ցանկութիւնները։ Բոլորը առողջ են։ Բարօն Շտակէլ, Կօլէնկօ, Սօլունակօվ։

ՆՕՎԳՕՐՕԴ։ Առաւօտեան անցաւ մի ձուաձեւ ահագին մէտէօր երկայն եւ շլացուցիչ կերպով փայլող ագիով դէպի արեւելա-հարաւ։

ԱՍՏՐԱԽԱՆ։ Տաքութեան աստիճանը հասնում է 7-ի։ Վաճառականական չոգենաւը ուղեւորվում է Ցարիցին, որտեղ տաքութեան աստիճանը 5 է։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Մինիստրների խորհուրդը հաստատել է այն ընկերութեան կանոնադրութիւնը, որի նպատակն է ճանապարհներ չինել եւ չահագործել Լեհական թագաւորութեան մէջ։

25 դեկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Հրատարակված են կանոններ այն դրամագլխի մասին, որից նպաստներ պէտք է տրվեն Կայսերական զինուորական բժշկական ակադեմիայի չքաւոր ուսանողներին.—1) 1901 թուականին Կայսերական զինուորական-բժշկական ակադեմիային Բարձրագոյն նուիրված 50,000 րուբլի դրամագլխին յատկացնվում է «Նիկօլայ II Կայսրի դրամագլուխ» անունը. 2) յիշված դրամագլուխը, որ բաղկացած է պետական տոկոսաբեր թղթերից, մի մշտական ֆօնդ է, որի արդիւնքից նպաստներ են տրվում զինուորական-բժշկական ակադեմիայի չքաւոր ուսանողներին, առանց ծագման եւ կրօնի խտրութեան, ակադեմիայի վերատեսչի որոշմամբ. 3) դրամագլուխը միացնվում է ակադեմիայի առանձին գումարներին եւ 4) տոկոսներից մնացած գումարները բարդվում են դրամագլխի վրա։

Թագաւոր Կայսրը Բարձրագոյն հրամայել բարեհաճեց չը թոյլ տալ ապագայում առանց մաքսի բերել տալու արտասահմանից առարկաներ վիճակախաղերի եւ բարեգործական վաճառքների համա, ի բաց առած այն դէպքերը, երբ այդ մասին տեղի կունենայ Բարձրագոյն հրաման։

Ֆինանսների մինիստրը կարգադրել է, որ արտասահմանից ճանապարհորդների բերած ծանրոցքներն ու իրեղէնները ենթարկվեն աւելի մանրամասն քննութեան՝ առանց չեղվելու այժմ գոյութիւն ունեցող օրէնքներից։

ՍԱՆՏ-ԵԱԳՕ։ Արգենտինեան հանրապետութիւնը պահանջեց Չիլիից բացատրութիւններ արձանագրութեան վերաբերմամբ։

ԻՕԿՕՀԱՄԱ։ Սէուլից ստացվում են տեղեկութիւններ այն մասին, թէ չինական եւ կօրէական կառավարութիւնների մէջ պայման է կապված, որի զօրութեամբ չինացիներին իրաւունք է տրվում Կօրէայի հիւսիս-արեւմտեան ծովափերում ձուկ որսալ։

ՏԻՒՄԷՆ։ Սաստիկ ցրտերից յետոյ հալհալ սկսվեց։ Ջիւնախառն փոթորիկները այլ եւս չեն չարունակվում։

ՕՐԷՆԲՈՒՐԳ։ Նոր չինվող Օրէնբուրգ-Տաշկենտ երկաթուղային գծի հիւսիսային մասից գնացքը առաջին անգամ անցաւ Ուրալ գետը եւ հասաւ Օստրօզրադսկայա կայարանը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կ Ա Ր Ե Ւ Ո Ր Ա Զ Դ

Ով կը փափագի սենեկին գեղեցիկ եւ արժանավայել զարդ մը աւելցնել, թող բարեհաճի ղրկել մեր հասցէին 2,50 ֆրանկ, 1 րուբլի կամ 50 սէնթ, փոխարէն՝ ապահովագրեալ ծրարով, կընդունի հայոց սիրելի ՆԱՀԱՊԵՏ Հ. ԱԼԻՇԱՆԻ մեծադիր լուսատիպ պատկերն, յատուկ խնամքով տպուած 50×65 հարիւրամետր մեծութեամբ, փայլուն եւ ստուար թուղթի վրա։ Գործակալաց եւ մեծաքանակ գնողաց յատուկ զեղչ կը լինի։

Վենետիկ, Մխիթարեան տպարան։ Հասցէ. Imprimerie Arménienne St. Lazare, Venise (Italie). 2—3

Լ ո յ ս տ ե ս ա ւ

ԲՈՒԼԱՆԸԽ կամ ՀԱՐՔ ԳԱԻԱՌ

Գրի առաւ ԲԷՆՍԷ. խմբագրեց եւ հրատարակեց՝ Ե. ԼԱԼԱՅԵԱՆ

Գինն է 1 ր. 50 կոպ.։

Շուտով լոյս կը տեսնի «Ազգագրական Հանդէսի» VII գիրքը։

Դիմել՝ Тифлисъ, Ервацду Лалаянцу. Семенарія Нерсесянъ. 2—3

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Ի. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)

ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Ի. Ա. Նաւասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզանօ. հիւանդ.

Ն. Մ. Չիկօվանի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Ն. Ի. Դզեյիեվ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Զ. Ի. Թաքանաանեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.

Մ. Գ. Խարազեանց—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. Ռոստոմբէկով—5—6 ժ. վիրաբուժութեան և մորթու հ.

Ա. Ն. Ցուցխուածէ—6—7 ժ. նեարդային (ջղերի), վեներ. և մորթու հ.

Գ. Ա. Թարխանեանց—7—7½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Ի. Ա. Նաւասարդեան—7½—8 ժ.

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի. Համախորհրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Ց. Ասվոնիչեսկի—ատամն. ծաղկահատ և բժշկական ... գիմել 11—1 ժ.

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Օժնդակ Ն. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԲՈՒԺԱՐԱՆ

ԴՈԿՏՈՐ Վ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

Նորագոյն ապարատներով եւ էլեկտրական մեքենաներով. մասնաւորապէս

ԲԳԻ, ՔԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ԵՒ ԿՐԾՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Сергіевская ул., д. 12.

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

սրանով յայտարարում է, որ նրա ատեանում, դեկտեմբերի 28-ին, ցերեկվայ 12 ժամին, նշանակված է աճուրդ յենապատ չինելու համար. նոյնպէս եւ սալայատակելու եւ կանօնաւորելու Պրոսէլօչնի պէրէուլօկը Թիփլիսի 4-դ քաղամասում, 2,771 ր. գումարի։ Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները կարող են տեսնել պայմանները Վարչութեան Շինարարական Բաժնում բոլոր լի օրերը, ցերեկվայ 9 ժամից մինչեւ 3 ժամը։ 3—3

Ի ԿՈՆՍԻՍՏՈՐԻԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԻՄԵՐԷԹԻ նշանակեալ է աճուրդ, առանց կրկնաճրգի 28 այսր դեկտեմբերի, վասն տալոյ աճրդիւ զկառուցումն տան Մայր Աթոռոյ Աստուածաբանեան հրապարակի։ Ցանկացողք կարեն դիմել ի կոնսիստորիայն ի նշանակեալ աւուր հանդերձ գրաւականօք եւ յառաջագոյն տեղեկանալ զպայմանացն ի դիւանատան սորին։

Անդամ կոնսիստորիայի՝

3 3 Գրիգոր աւագ քհ. Տէր-Բարսղեանց

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտուութեամբ։ Մեծ սրվակը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. եւ 1 ր. 50 կ.։

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

մազերը բուսցնելու եւ ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը։ Դուրս է եկել նաեւ բոլորովին նոր միջոց

ՑՈՒԻՆ ԿԱԹԸ

երեսին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, ճաները, տալիս է կաշուին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն։ Այգ գները չափաւոր են. մեծ սրուակը, սրվակի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական եւ դեղավաճառական խանութներում։ Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինսկայա փողոց տ. № 15, բնակարան № 12. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ եւ նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց եւ Բազարում. նաեւ Միքայէլեան կամուրջի վրա, Գոլովինի եւ Արխատահովի դեղատներում։ Շատաքացաղաքացիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս՝ փոստով։ 17—100

ГРУЗИНСКІЙ ТЕАТРЪ

Въ четвергъ, 27 декабря

труппою Грузинскаго Драматическаго Общества

ВЪ БЕНЕФИСЪ

Г. В. ГЕДЕВАНОВА

представлено будетъ, при участіи В. Абашидзе, въ первый разъ новая пьеса

I

ТАРТЮФЪ

комедія въ 5 дѣйств. Мольера

II

ШАЛУНЫ

вод. въ 1 дѣйств. съ пѣніемъ

Участвуетъ вся труппа. Цѣны обыкновенныя.

Нѣчало въ 8 ч. вечера. 2—3

Պատանեմակր Ծախվում է

Թիֆլիսում Ի. Ի. Մայերի յայտնի ձեռագործների խանութը, բոլոր սարք ու կարգով, ապրանքով եւ բախրամաների արհեստանոցով։

(26, 28, 30) 1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Չորեքշաբթի, դեկտեմբերի 26-ին, նշանակված է

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

լսելու աւագների խորհրդի զեկուցումը՝ անդամների եւ հիւրերի մէջ տեղի ունեցած անախորժ դէպքի մասին, որ պատահել է այս տարվայ դեկտեմբերի 1-ին։ Նոյն ժողովում պէտք է տեղի ունենայ եւ կանդիդատների քուէարկութիւն։

(19 եւ 26) 1—2

ՈՍԿԵԳՈՅՆ ԵՒ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ

Մ Ե Ղ Ր

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ ՄԵՂՈՒԱՆՈՑԻՑ

Ծախվում է Լերմօնտօվսկայա փողոցում, Տէր-Միքայէլեանի № 3 տանը, Աբաս-Աբադսկայա հրապարակի մօտ, մուտքը գաւթից. բարձրանալ ձախակողմեան վերնայարկը։

Մեղրի պուդը—9 րուբլի, ֆունտը—25 կոպէկ։

Առաւօտ. ժամը 8-ից մինչեւ 11-ը.

Երեկոյ. ժամը 4-ից մինչեւ 7-ը։

ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ

ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

«Պետրոս Շանշեանց», Մելք. եպ. Մուրադեանի (կենսագրութիւն պատկերով), 50 կ.

«Մկրտիչ Էմին», Ե. Շահազիզ, կենսագր. տեսութիւն, 60 կ.

«Հայոց նորագոյն բանաստեղծները», Ռ. Բերբերեանի 20 կ.

«Հրաւիրակ երկրին աւետեաց», Խրիմեան Հայրիկի», 60 կ.

«Չորրորդ դարու հայ եկեղեցին», 25 կ.

«Ստեփանոս Պալասանեան», Ի. Յարութիւնեանի, 25 կ.

«Գրիգոր Լուսաւորչի Ցախնապատում ճառք լուսաւորեալք» Ա. Տէր-Միքէլեանի, 1 ր.

«Ուսումն սուրբ գրոց» (Ներածութիւն) Ա. Տէր-Միքէլեանի, 1 ր.

«Զգացմունքների աշխարհ», Խ. Աբովեանի երկերի առթիւ, 30 կ.

«Կոյր երաժիշտ», Կորօլենկօյի 60 կ.

«Ս. Էջմիածնի տաճն եւ վեցերորդ տարեդարձը», 25 կ.

«Կիլիկիա», գրեց Բակ, գինն է 15 կ.

«Դէպի Աթէնք», Սենկեվիչի, 15 կ.

«Մի կտոր հաց», Պոտապէնկօյի, 10 կ.

«Միքայէլ Նալբանդեանց» կենսագրութիւն պատկերով, 1 ր.

Ֆրդուսի «Ռոստոմ եւ Զոհրաբ», ամբողջ վէպ եւ զանազան հատուածներ Շահ-Նամայից, Թարգմ. բնագիր պարսկերէնից Ս. Գիւլզադեանց, 60 կ.

«Ս. Խաչ վանքը», (Նոր-Նախիջեւան) Ե. Շահազիզի, 40 կ.

«Հնից նորից», Գիւտ ք. Աղանեանցի 30 կ.

«Կին թէ վագր», Ստօկտօնի, 15 կ.

«Սրինգ հովուական», երգեր եւ ոտանաւորներ Ղ. Աղայեանի, 20 կ.

Նոյն տեղը վաճառում են մանկական պատկերազարդ 8 կ.—40 կ. արժողութեամբ գրքեր։

Դիմել՝ Тифлисъ. Книжный магазинъ Гуттенбергъ», Г. Галустяну, Лорисъ.-Меликовская, № 11. 3—3

Съ разрѣшенія главнаго управленія по дѣламъ печати,

ПОНИЖЕНА ПОДПИСНАЯ ПЛАТА

На ежедневную политическую и литературную газету

НА

„НОВОЕ ОБОЗРѢНІЕ"

Какъ для городскихъ, такъ и для иногородныхъ подписчиковъ подписная плата: за годъ—7 р. за полгода—4 р., 3 мѣс.—2 р. 50 к., 2 мѣс.—2 р., 1 мѣс.—1 р.; отдѣльный № въ Тифлисѣ—3 коп., внѣ Тифлиса—5 коп.

Допускается разсрочка платежа: къ 1-му января—4 р., къ 1-му іюня—3 р.

Для сельскихъ учителей, народныхъ и школьныхъ библіотекъ и благотворительныхъ учрежденій сдѣлана скидка: год. плата для иногородныхъ—6 руб., для городскихъ—5 руб.

Программа газеты, сотрудники и другія условія изданія останутся прежнія.

Подписка принимается не иначе, какъ считая съ 1-го числа каждаго мѣсяца. Подписка принимается въ Тифлисѣ, въ конторѣ газеты, Барятинская ул., д. № 8.

Редакторъ Г. Тумановъ. 2—3 Издатель К. Тумановъ.

ԲԱՑՈՒԱԾ Է 1902 Թ. ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՈՒՐՃ

ԳՐԱԿԱՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՄՍԱԳԻՐ

(Նոր շրջան, II-րդ տարի)

Խմբագրութեան անդամներն են՝ պ.պ. ԼԵՒՈՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ և ԼԷՕ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ՝

Ռուսաստանում տարեկան	10 ռուբ.	Արտասահման՝	12 ռուբ.
„ կէս տարին	6 „	„	7 „
„ 1 ամսւան	1 „	„	1 „ 20 կ.

«Մուրճ» ամսագրին կարելի է գրուել Թիֆլիսում—խմբագրատանը (Գանովսկայա փողոց, № 21, տ. Ջանջուղազովի)։

Կայսրութեան այլ տեղերից պէտք է գրել՝ Тифлисъ, въ редакцію журнала „Мурчъ".

Արտասահմանից՝ Tiflis, Rédaction de la revue „Mourtch".

Ծանօթութիւն. Ով դժուարանում է Ռուսաստանում տարեկան բաժանորդագրութիւնը (10 ռ.) վճարել միանուագ, կարող է տալ մաս-մաս (սկզբում 5 ռ., մայիսի 1-ին 3 ռ. և յուլիսի 1-ին 2 ռ.)։

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել 40 կ.

ԱԳՌԱԹԻՒՆ կամ ՁՐԻ ոչ ոքի չէ ուղարկւում «Մուրճ»։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Կ. ԿՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1902 Г.

НА ЕЖЕДНЕВНУЮ ПОЛИТИЧЕСКУЮ И ЛИТЕРАТУРНУЮ ГАЗЕТУ

АРГОНАВТЪ

Два раза въ недѣлю номера «Аргонавта» выходятъ съ *иллюстраціями*.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: съ пересылкой и доставкой; годъ 7 р., 6 мѣсяцевъ 4 р., *въ Тифлисъ* 5 р., и 6 мѣсяцевъ 3 р.

Годовые подписчики БЕЗПЛАТНО получатъ, въ видѣ приложенія, собраніе сочиненій Н. В. ГОГОЛЯ, въ 3-хъ томахъ, со множествомъ иллюстрацій, изданіе „Народная Польза", которое выйдетъ въ свѣтъ въ Петербургѣ 21 февраля 1902 года и будетъ выданъ тифлисскимъ и бакинскимъ подписчикамъ въ первой половинѣ марта 1902 г., а остальнымъ подписчикамъ Закавказья—высланъ почтой.

Подписка принимается въ Тифлисѣ, Головчнскій, № 14, и въ отдѣленіи конторы, Головинскій № 3, въ магазинѣ С. Марнкянца; въ Баку Горчаковскій, д. Тагіева, въ магазинѣ Шрейбера.

Редакціонныя письма, статьи и сообщенія просятъ адресовать на имя Ивана Григорьевича Хачатурова. (16, 18, 20, 23, 25) 5—5

Բանկ յին Գրասենեակը Ա. Փրիդոնեան եւ ընկ.

ներքին փոխառութեան վիճակախաղի տոմսերը ! կարգի ապահովացման համար վերցնում է 4 ր. 20 կոպէկ ամեն մէկ տոմսին 1902 թւի 2 յունվարի տիրաժից, բացի մարկայից ամեն մէկ անդորրագրին։ Ապահովացումն վերադիր վճարով եւ հեռագրով գրասենեակը չէ ընդունում։ 2—2

Թիֆլիսի Քաղաքային Վարչութիւն

ԿՐԵԴԻՏԱՅԻՆ ՄԱՍԻ ԱՌԱՆՁԻՆ ԴԻՒԱՆԱՏՆԻՑ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Թիֆլիսի քաղաքային դրամարկղից այս տարվայ սեպտեմբերի 23-ին յափշտակված են Թիֆլիս քաղաքի 3-րորդ փոխառութիւնից մնացած օբլիգացիաները, 592,000 րուբլի գումարի։

Թիֆլիսի քաղաքագլխի պաշտօնակատարի խնդրով՝ կրեդիտային մասի առանձին դիւանատունը հաղորդում է ի տեղեկութիւն ընդհանուրի, թէ Թիֆլիս քաղաքի 3-րորդ փոխառութեան օբլիգացիաները կը փոխարինվեն նոյն փոխառութեան նոր ձեւի օբլիգացիաներով։

Ի նկատի ունելով այս՝ արդէն վաճառված օբլիգացիաների տէրերը հրաւիրվում են ներկայացնելու իրանց գնած օբլիգացիաները Թիֆլիսի քաղաքային Ուպրավային, որոնց փոխանակ նրանց կը տրվեն ժամանակաւոր անդորրագրեր մինչեւ նոր օբլիգացիաների պատրաստվելը։

Թիֆլիս քաղաքի 3-րորդ փոխառութեան նոր ձեւի օբլիգացիաները տալու ժամանակի մասին կը յայտարարվի առանձին։

Համաձայն Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան տուած տեղեկութեան՝ վաճառված են ընդ ամենը 200,000 րուբլու օբլիգացիաներ,—100 րուբլիանոցներ հետեւեալ №№-ով—1—20, 22—33, 35—98, 100—143, 144—263, 265—321, 323—327, 329—330, 332—338, 340—471 եւ 473—500, ընդ ամենը 490 թերթ 49,000 րուբլու. 1000 րուբլիանոցներ հետեւեալ №№-ով—1—78, 80—93, 95—107 եւ 109—154, ընդ ամենը 151 թերթ 151,000 րուբլի գումարի։ 2—3

ЖЖЕНІЕ СПОСОБОМЪ ЛЕТЮРКЪ ДЕ РОЗЬЕ

20% БОЛЬШЕ АРОМАТИЧЕСК. ЧАСТЕЙ

ЖЖЕНЫЙ КОФЕ

С. СІУ и К°.

ПРОДАЖА ВЕЗДѢ